

HAZAI HARANGSZÓ

Ezüstbe hajnalodott a világ. Amikor félnégy tájt, csak úgy gatyaszárban, mezítlásos félcipőben a kapuig kísértem a bátyám, olyan volt körülöttem az udvar, az utca, mint ázott szalma füstje kojtolta volna tele. Fojtós volt és vastag. Felitta a kis Simson-motor hangját a toronyóra verését, még a rózsák, dália, krizantémok színeit is. Csak a gyermekkori mondókával nem bírt, amit az ezüst-sűrűjébe mondtam, szomorkás beletörődéssel, hogy ne legyenek annyira egyedül:

Köddöl köszönt Szent Mihály

Farral az őszhöz a nyár...

Hogy is bírta volna, amikor mind a négy égtáj felől pártomat fogták a kukorékoló kakasok? Mire megberetvélkoztam, mosakodtam, összemálháztam a betyárbutort, ángyikám is felkelt, meg a virágok is. Szerre emlegették fejüket a hidegezüst párapaplan fölé, s úgy néztek keletre mintha az egyre lustább napocsát fenyegették volna: Ébredj, vénség, mert özvegyen hagyunk tavaszig!

S valóban, mert legszebbjeik, csokréta kötvé el is indultak vélem a temető felé...

Didergősen ébrednek a falu. A sarki kútnál Fülöp Máté vízmerés közben a szabad kezébe fűkál. Lejjebb a vásártérnek, Keszthelyi bácsi olyan gyorsan nyakoncsapja a járdaseprést, mintha teljesítménybérben fizetnék. S volt házunk gazdaasszonya, a kis Gyuriné futólépésben hesseli a baromfiakat a körgát alá, akárha attól tartana, hogy a szüleimmel itt leélt boldog esztendőimet kérem rajta számon, ha a kiskapun kívül kapom.

Honnan tudná, hogy itthon még a fájdalom is jobban esik?

Csak a nótakirály Szakállas János bácsi „Jobb, mint otthon” kocsmájából kikeresztelt „Betérő-falatozó” tájékán oldódik füttyszóba az útonjárók didergése, a bekapott féldecik után, és a szövetkezeti malom előtt atyafiságos jogcímen. Egyik oldalról anyai dédapám emlékezete melengeti, aki kalákában felrakta, az első gőzmalom-villanytelepnek a faluban, a másik oldalról János nagybátyám, édesapám öccsének letiporhatatlan humora. A szomszédos TŰZÉP- telep éjjeli vigyázójáé, aki szolgálatát letéve így csipegeti szaktársát, a malmi baglyot:

- Ne igyekezz annyira hazafelé, te boldogtalan, mert Szent Mihály napja után haragosabb a légy, és kívánósabb az asszony!
- Az álmos bakter morog valamit, célzásba teszi Jani bátyám szoknyahajtogatós hírnevét, s azután ennyiben is maradnak, mert közjük testegek.
- Jó éjszakát éjjeli örök!
- Reggelnek se korai, hé! – labdáz vissza nagycsaládunk legöregebb tagja -. Mindjárt indulok törni a kukoricát!
- És az alvás?
- Majd a koporsóban!
- Hagyta a nyolcvanát dédnagyapa, télen is kiskabátban, kalapban, nyakravalót tagadva fürge, s ha valaki hatvannak mondaná, megtenné annyinak is – személyazonosság nélkül. Kedélye, életvidámsága szerint negyvennek akár.

Most is a nadrágom alá kérdez, kölcsönösen tiszteljük egymás hozzátartozóit, s jól kilépek a kukoricaerdők között. Utolérni a gondolataimat, melyek jól megelőzve a „halott vacerok falujában”, máris a temetőben járnak.

Ökörnyál-béklyókat tépek, száraz tengerisásokat zenéltetek s már messziről úgy dobog a szívem, sírásnak kacagás kacagásnak sírás az inkább;

Hazajöttem Édesanyám! Itt vagyok, Édesapám!

Itt nyugosznak már szemmel felismerhető közelségben maguk állította kőkeresztjük alatt. Innen üzengetnek a lélek szomjúsága, az emlék felvillanása által, visszafizethetetlen adományaik a létezés a példaadás, a dajkáló szeretet és az immár megfellebbezhetetlen ítékezés jogán. Hiszen ahogy a járt tanuló gyermek úgy az őszbecsavarodó is az apjához vágyik hasonlítani, miként a simogatás a vigasztalás, a bitófán is vállalás az édesanyák dolga. Elorozhatatlanul. Amiképpen róluk kell visszaverődnie annak, hogy nem hiába éltek, amíg nemzedéknyi hosszan tovább taposták felmenőik lábanyomát...

Jórészt itt vannak azok is. Kufsteint járt szépapám, immáron jeltelenül, nagyszüleim, nagybátyáim, atyafiaim. Akinek előre köszöntem, itt vállaló barátaim, s ellenségeim is talán, akikkel már elharaptatta az indulat nyálát a békességtévő halál.

Felelnem kell mindnyájuknak, ha kérdeznék védekezni ellenükben ha, szidnak, folytatnom azt, amit abbahagytak, s reájuk is, gondolni, úgy érzem, hogy elvégeztem a sorsot...

Vázába teszem a virágokat, s nekitérdelek a sírhalomnak, amit betonkeret övez, hogy szemérmetlen gazaitól, a diadalra vágyó természet újlenyomataitól mentsem. Kitéptem a cigányszapora folyófüveket, kanálvirágokat, bicskával metszettem a rózsatövek vadhajtásait, magházait, tenyeremben őrlöm az eltakaró anyaföld humuszcserepeit, s közben úgy átsuhannak rajtam jelenünkbe torkolló tegnapiaink, ahogy egymást cseréli a nyár meg az ősz...

Mi végre élek, s élünk mi ezen a földön, itt az ország délkeleti szegletében, egymás sarkába hágó hét nemzedék óta?

Egy mondatban nem is lehetne erre felelni, ha ezt kérdezné a számadást váró utód, csakis a küzdelmes túlélés folyamatával...

Úgy negyed évezrede, amikor a magyarok földje fölött árnyékká fogyatkozott a hold, s vitte azt is hazafelé a kontyos, híre kélt négy égtáj iránt, hogy a Körösök mentén, mintha a Szentlélek szállta volna meg az újföldesúr Haruckern báró urat. Hívja, csalja, ígéretekkel kecsegteti lakatlan földjeire a szegénynépeket. Telket oszt, viselhetőbb ígát, szabadon választott „Istent”, s még azt sem kérdezi, ki mivel bélyeges volt ott, ahonnan szalad. Meg is hallották a szót, akiket illetet, s útra keltek, szökve vagy nyíltan, erre a valaha Vata birtokolta, Hunyadiak uralta, Dózsa látogatta vidékre, a megtartó reménység szivárványa alatt. Hitükben háborított kálvinistákból, madéfalvi maradékokból, éhes szlovákokból, szorgalmas svábokból így ötvöződött össze a békétlen Békés százezrei, s olyan időállóan, hogy még az utánuk szökött deres, úrbér, ius-proimaenocis, a testi és lelki vércsapolások sem nyertek várat rajta. S hogy mennyire? Azt hiszem, erre elég, ha Tessedik Sámuel, Justh Zsigmond, Áchim András, Bajcsy-Zsilinszky Endre, a névtelen negyvennyolcasok, Kulich Gyula és a mi sortüzes mártírjaink emlékezetével felelünk...

Itt is lépett először hazai földre a perlezáró folyamatos jelen. Itt mérték utána először földet. Itt alakultak elsőnek szövetkezetek. Az előttünk járókat tehát nem érheti gáncs. Néha önmagukat falazták az alapokba, amikre nekünk kell reámagasítanunk a jövőt. Tudásunkból, szorgalmunkból, szívünkől és lelkünkől is, ha könnyebben nem lehet...

Ez a mi elrendelt sorsunk!

A ködnek már nyoma se, olyan hatalmas a nap, s a temető is olyanná leszen tőle, mintha nem is az elmúlást mérné a neves sir jelek alá, hanem a koratavasznak kerekítené udvarát. Amikor átölelve kitárt két karját, megcsókolom a Szüleim keresztjét, és elindulok Besenyszegre, a vasútállomásra, már majdnem nehéz a kabát. Ha meg is könnyebbedett a szívem, mert számadásomat készbe tettem. Tudom, hogy ott ahová igyekeztek, a befogadó Budapesten, feleségem, születendő gyermekem, az innen odarendelő követségem és hasznosnak szánt tennivalóim várnak.

Éppen csak annak a polyákhalmi tanyákról beköltözött harangocskának vonok a kötelén, melynek sorsáról Mariska nénit faggattam tegnap. Konduljon hármat...

Egyet a halottainkért, egyet érettünk, hogy a szülőföldnek adósai sohase maradjunk, s egyet az utánunk jövőkéért, akikben mindig szépüljön meg a holnap!

Budapest-Endrőd, 1975-1976.

Tímár Máté

Kedves olvasóink! Ezzel a novellával szeretnénk tisztelegni a május 8-án elhunyt endrődi író és költőóriás emléke előtt.

Megjelent: Városunk 1999. június. 97. p.